

Gunnar Elstad:

Lys og varme

Åge Aleksandersen har sunget om lys og varme. Og sangen ble en braksuksess. Adresse-avisen kunne før jul i 1985 fortelle at den er blitt brukt i konfirmasjonsundervisning, han har blitt bedt om å synge den i begravelser, og en elleveåring som bare hadde få uker igjen å leve spurte om ikke Åge Aleksandersen kunne skynde seg å signere en plate for ham. En ung jente ville også gjerne høre ham synge "Lys og varme" før hun døde. Gikk det an å rygge ambulansen inn på konsertområdet og slå opp bakkdøra?

Slik er det i en kultur der vi er sulteforet på lys og varme. Der skal det ikke mye til før det tenkes et håp i oss om noe som er bedre.

Men hva kommer det av at Bibelens ord om lys og varme ikke vekker de samme reaksjonene? Er det fordi vi ikke forkynner om disse tingene på rett måte? Er det fordi folk av ulike grunner ikke forbinder lys og varme med kristne miljøer? Det er spørsmål vi virkelig burde tenke litt over. La oss i alle fall ikke for fort ta livet av dem ved å komme med en fasit og si noe i retning av "Klart folk vil ha Aleksandersens versjon av lys og varme. Den er jo helt uforpliktende og ufarlig". Selv om det kan være noe sant i et slikt utsagn, må vi våge å være åpne for at det er ett og annet vi kan lære å formulere bedre.

No livnar det i lundar

Mon vi ikke er kommet i skade for å forkynne om Guds lys på en slik måte at våre tilhørere litt for fort tenker i retning av den 1000 watts-pæren som brukes under tredjegradsforhør, den som er så intens og ubehagelig at den får den mistenkte til å innrømme nesten hva det skal være. Og tenker en slik, er det ikke noe rart at en er redd for lyset.

Går vi derimot til Guds ord, ser vi at lyset først og fremst beskrives som noe godt og trygt og ikke som noe ubehagelig vi skal være redd:

Lyset hjelper oss å finne fram i mørket. Det hjelper oss å finne veien til Gud. "Send ditt lys og din sannhet, la dem lede meg og føre meg til ditt hellige fjell, til dine boliger" (Sal 43,3).

Lyset får oss til å føle oss trygge og glade. "I skyggen av dine vinger, Gud, søker menneskebarna ly. De får spise seg mette av det beste i ditt hus, du lar dem drikke av din gledes bekk. For hos deg er livets kilde, i ditt lys ser vi lys" (Sal 36,8-10). "Salig er det folk som kjenner hyllingsropet og vandrer i ditt lys, Herre. De jubler hele dagen over ditt navn, de løftes ved din rettferd" (Sal 89,16-17).

Lyset og frelsen hører sammen. Lyset er en viktig del av Guds frelsesinngrep på den ytterste dag: "Reis deg i stråleglans. For nå kommer ditt lys, Herrens herlighet går opp over deg. Se mørke dekker jorden, det er stummende mørkt over folkene. Men over deg stråler Herren fram, hans herlighet åpenbares over deg. Mot ditt lys skal folkeslag vandre, konger skal gå mot din solrenningsslans". "Da trenger du ikke mer solens lys om dagen eller månens lys om natten. For Herren skal være ditt lys for evig, din Gud skal være din herlighet. Din sol skal ikke mer gå ned, din måne skal aldri avta. For Herren skal være ditt lys for evig. Dine sørgedager er til ende" (Jes 60 1-3 og 19-20).

"Mot ditt lys skal folkeslag vandre", leste vi. Lyset har altså en veldig tiltrekningskraft på de menneskene som er lei av mørket. De har rett og slett en trang til å komme til lyset.

Skal vi våge å si at når Bibelen snakker om lys, tenker den omtrent slik vi tenker når vi synger sangen "No livnar det i lundar". Når sola stiger på himmelen, går det mot vår og sommer og da spirer og gror det i naturen rundt oss. Når Guds lys får skinne over oss, må kulde og mørke vike for varme og lys og vi får oppleve en åndelig grotid.

Slik forkynnes det også i Det nye testamente.

Lyset blir sett som en del av frelsen som vi får del i når Jesus kommer igjen og oppretter en ny himmel og en ny jord. Når Johannes ser for seg det nye Jerusalem, sier han: "Noe tempel så jeg ikke i byen, for Gud Herren, Den Allmechtige, og Lammet er dens tempel. Og byen trenger ikke lys fra sol eller måne, for Guds herlighet lyser over den, og Lammet er dens lys. Folkene skal vandre i lyset fra byen, og kongene på jorden skal føre sine rikdommer inn i den. Byens porter skal aldri stenges etter dagen, for det er ingen natt" (Joh åp 21,22-25). "De skal se Guds åsyn, og hans navn skal være på deres panner. Natt skal ikke være mer, og de skal ikke ha bruk for lys av lampe eller av sol, for Gud Herren skal lyse over dem, og de skal herske i all evighet" (Joh åp 22,4-5).

Det nye testamente setter lyset og sannheten i forbindelse med hverandre, slik vi også så det i de gammeltestamentlige skriftstedene vi leste. Der lyset skinner, blir synd, løgn og urenheter avslørt.

Når troll sprekker

"Gud er lys, i ham finnes det ikke mørke. Sier vi at vi har samfunn med ham, men vandrer i mørket, da lyver vi og følger ikke sannheten. Men dersom vi vandrer i lyset, slik han selv er i lyset, da har vi samfunn med hverandre, og Jesu, hans Sønn, hans blod rens oss for all synd. Sier vi at vi ikke har synd, da bedrar vi oss selv og sannheten er ikke i oss. Men dersom vi bekjenner våre synder, er han trofast og rettferdig, så han tilgir oss syndene og rens oss for all urett" (1 Joh 1,5-9).

"Gud er lys!" Og av et slikt utsagn, trekker Johannes følgende logiske slutning: Du kan ikke leve nært Gud og samtidig leve i mørket. Jo nærmere du kommer Gud, jo kraftigere vil lyset skinne på deg.

Og der lyset skinner, der avsløres synden ubarmhjertig. Nei forresten, det er ikke sant - den avsløres barmhjertig, for Gud er glad i oss og ønsker ikke at synden skal få skade oss. Det å leve i lyset, innebærer at vi må bekjenne våre synder. En som er kristen, kan være trygg på at bekjent synd er tilgitt synd. Denne teksten sier ikke at Gud tilgir oss først når vi "seierer" over våre synder. Nei, han tilgir oss allerede når vi har vært villige til å bekjenne dem. En kristen som holder på å miste frimodigheten fordi han merker så lite seier, kan finne trøst i det.

Dernest står det at lyset rens oss. Det får meg til å tenke på noe vi ofte ser når vi passerer sykehus. Da ser vi et merkelig fiolett lys i noen av vinduene. Det er ultrafiolett lys som er der rett og slett for å drepe bakterier. Gud vil la sitt lys skinne inn over ditt liv for å drepe syndens bakterier så de ikke får utvikle seg. Eller vi kunne ta et annet bilde. I norske folkeeventyr er det slik at trollene sprekker når sola renner. Og det er faktisk et kristent motiv. Syndekreftene liker ikke lyset. De rett og slett dør av det.

Legg merke til at når vi lever i lyset, har vi samfunn med hverandre. Fellesskapet går i stykker når vi spiller skuespill for hverandre, eller når vi ikke er villige til å bekjenne våre synder for Gud.

Et nytt liv spirer fram

"En gang var dere selv mørke, men nå - i Herren - er dere lys. Lev da som lysets barn! Lysets frukt er godhet, rettferd og sannhet. Prøv hva som er til glede for Herren. Ta ikke del i mørkets gjerninger, for de er uten frukt, ippetesett heller. Det som slike folk driver med i det skjulte, er det en skam bare å nevne. Men alt kommer for dagen når det blir avslørt av lyset, og det som kommer for dagen, er lys. Derfor heter det 'Våk opp du som sover, stå opp fra de døde, og Kristus skal lyse for deg'" (Ef 5,8-14).

Her merker vi oss en mer radikal språkbruk. Her sies det ikke bare at en er "i" lyset eller "i" mørket, men det sies at en "er lys" eller at en "er mørke". En blir på en måte en del av det systemet en lever i. Vi kristne er som refleksbrikker. Vi er på ingen måte selvlysende men dersom Jesus får lyse på oss, reflekterer

vi hans lys så det når ut til andre. Lever vi ikke i lyset, blir det så som så med vitnetjenesten.

"Det som kommer for dagen, er lys", sier Paulus. Det sier noe om hvor radikal syndsforlatelsen er. Lever vi i samfunn med Jesus, da er vi lys. Uansett hvor mørke og svarte syndene våre er, så er vi selv lys når vi har bekjent dem. Nok en gang: En kristen lever i lyset allerede når han bekjenner og ikke først når han har fått oppleve seieren.

Legg merke til uttrykket "Lysets frukt". En bivirkning av å leve i lyset - eller kanskje det er hovedvirkningen - er at et nytt liv begynner å spire fram. Det er viktig at en luker ugross i en hage, men det ble jo ikke rare hagen om en ikke også plantet vakre blomster og gode nyttevekster. Det er viktig at synden i livet ditt blir avslørt, men Gud vil jo også skape noe nytt i livet ditt. Begge deler skjer når du lar Guds lys skinne på deg.

I forbindelse med ordene "lys og mørke" snakkes det også om å "sove og være våken". Vi faller gjerne i søvn når natten nærmer seg. På samme måte har syndens mørke en tendens til å dysse oss i søvn så vi ikke en gang merker at noe er galt fatt. Da trenger vi "vekkelse".

Sannheten gjør fri

"Dersom dere blir i mitt ord, er dere virkelig mine disipler. Da skal dere kjenne sannheten, og sannheten skal gjøre dere fri", sa Jesus (Joh 8,31-32).

Det er anstrengende å lyve. Det er noe av det mest anstrengende en kan gjøre. For det er aldri nok med bare en løgn. Skal den ene løgner unngå å bli avslørt, må den vedlikeholdes og dekkes av andre løgner. Og før en vet ordet av det, er en bundet og sitter fast i et nett av løgner og såkalte halve sannheter.

Likevel lyver vi. Vi har nemlig en tendens til å tro at det er løgner som gjør oss fri. Vi lyver for å skjule våre svakheter og synder. Vi lyver for å gjøre oss selv litt mer interessante. Vi lyver for å komme unna vanskeligheter. Vi lyver fordi vi tror det er mer hensynsfullt. "Nei", sier vi, "det passer dessverre ikke idag". Hadde vi vært helt ærlige, hadde vi sagt at vi ikke har lyst og at det neppe kommer til å passe i morgen heller. "Jeg har dessverre ikke tid", sier vi, men sannheten er at vi som regel får tid til alt det vi har lyst til. "Jeg er ikke helt i form for tiden", sier vi, og vet at folk som ikke er helt i form, blir mildere bedømt. Småløgner blir fort en livsstil. Etter hvert kan vi ikke lenger stole helt på hverandre men må kalkulere med hensynsfulle hvite løgner.

Verst av alt: Vi spiller skuespill. Vi har innstudert en rolle, forkledd oss skikkelig og tatt på en maske som forvandler oss helt. Det er mange kristne som på tross av at de ikke er skuespillere av yrke, hadde fortjent en "Oscar" for den rollen de spiller og kanskje har spilt i mange år. Et av problemene er at en blir mer og mer redd for å bli avslørt - for Gud, sine medmennesker og seg selv. Mer og mer energi går med til å beholde maska, trettheten siger innover en, frimodigheten forsvinner.

Det er så vanskelig å puste under den masken en har på seg. Det er så alt for varmt å gå i det tykke kostymet. Det er skikkelig vanskelig alltid å måtte leve opp til rollen. En holder rett og slett på å bli utslitt av å være skuespiller. Og kanskje, men bare kanskje, oppdager en da at sannheten kan gjøre en fri. Det er vondt å bli avslørt. Det er vondt å bekjenne sine synder. Det er bare en ting som er vondere - å la være.

Det er faktisk befriende å bli avslørt. Tenk på de kreftene som da kan frigjøres og brukes til noe langt nyttigere enn å spille skuespill! Tenk å få oppleve at Gud elsker en akkurat slik en er nå - ikke bare slik en er når en klarer å leve opp til det en synes en burde være! Tenk å få oppleve et søskenfellesskap der en er trygg på at en blir akseptert selv om en ikke er så vellykket som en har narret andre til å tro at en er! Mon en ikke da ville føle seg mye tryggere når en skal vitne om at Jesus tilgir og frigjør syndere?

"Jo sannere jeg aksepterer at jeg er den jeg er, desto mindre er jeg den jeg var.... Ved å bekjenne løgner, bekjenner jeg meg til sannheten. Ved å bekjenne ufullkommenheten, bekjenner jeg

meg til fullkommenheten. Men gjør jeg krav på å være fullkommen, da bekjenner jeg meg til en falsk fullkommenhet" (Erik Ewalds: "Det ukjente jeg", side 72). Den som har sans for paradokser, kan jo tygge litt på dette og sammenholde det med det vi sa om "lysets frukt" som vi snakket om da vi gjennomgikk avsnittet fra Ef 5.

Synsbejennelse er frigjørende. Men dessverre er det noen som opplever dette lovisk. Da tror en at det er synsbejennelse og ikke Jesus som frelser. Da tror en at en må "prestere" en komplett synsbejennelse, og siden det er ganske umulig (Se Sal 19,13), får en aldri ro. Og har en strevd med dette en stund, trenger en hjelp til å stole på Jesus mer enn en oppfordring til å bekjenne enda flere synder. Dette kapitlet er igrunnen ikke skrevet til dem som måtte ha det slik. Det er skrevet til dem som i kortere eller lengre tid har nektet å innrømme at de er syndere, til dem som bruker mye av sin energi til å skjule sin elendighet for Gud, seg selv og sin neste, til dem som har mistet frimodigheten fordi de plages av en del konkrete synder de så godt vet navnet på men aldri har våget å snakke ut om, og til dem som er redd for lyset.

Når synd bekjennes

Legg merke til at vi bruker ordet "bekjenne" både når vi snakker om å bekjenne troen og når vi snakker om å bekjenne synden. Ordet "bekjenne" kommer egentlig av et gresk ord som betyr "være enig i" eller "si 'ja' til". Det må igjen bety at når vi bekjenner våre synder, da sier vi "ja" til Guds dom over oss. Da sier vi "Ja, Gud, du har rett når du sier at det og det og det i mitt liv er synd", og vi innrømmer det uten noe som helst forsøk på å bortforklare det, unnskyldte det eller bagatellisere det. Når vi bekjenner troen, da sier vi "Ja, Gud, jeg er villig til å holde ditt ord for sant når du sier at du har frelst meg av bare nåde".

Vær konkret når du bekjenner synd. Det koster ikke så mye å bekjenne at du er en stor synder. Det koster mer å innrømme at du er en liten tyv. Det koster ikke så meget å bekjenne at du er egoistisk. Det er nemlig noe som hører med til din natur, og det kan du kanskje ikke gjøre så mye med. Da koster det mer å innrømme at du ikke besøkte Solveig en eneste gang de to ukene hun lå på sykehus, og at du kuttet ned på givertjenesten for å kjøpe en ny salong enda den gamle var helt o.k. Det koster litt, men ikke så mye å innrømme at du har urene tanker. Det er også noe som hører med til din natur, det er til en viss grad begrenset hva du kan gjøre med det, og du må regne med å måtte slite med det store deler av livet. Da koster det mer å innrømme at du leser pornografi. Det er nemlig noe du kan gjøre noe med.

Bekjenn konkret. Da er det mye større sjanse for at atferden blir forandret. Og da erfarer du at synd ikke er så uskyldig likevel.

Vi kan si at det er tre former for synsbejennelse:

- Vi skal få lov til å bekjenne for Gud når vi er alene og ber til ham. Og vi har mange løfter i Bibelen om at bekjent synd er tilgitt synd. Se 1 Joh 1,9 og Ef 5,13-14.
- Dersom vi har syndet mot et annet menneske slik at det mennesket fremdeles har det vondt eller føler seg såret, da skal vi gå og be det mennesket om forlatelse. Og har vi stjålet noe, skal vi levere det tilbake eller erstatte det. Bibelen har klare ord om dette. "Dersom du bærer fram et offer til alteret og der kommer til å tenke på at en annen har noe å anklage deg for, så la offergaven ligge foran alteret og gå først og bli forliket med ham. Kom så og bær fram ditt offer!" (Matt 5,23-24). Bibelen sier altså klart at vi skal bekjenne våre synder for Gud og be vår neste om forlatelse når vi har syndet mot ham. Det er noe alle kristne skal gjøre. Når vi nå skal nevne den tredje formen for synsbejennelse, så sier Bibelen aldri at alle kristne nødvendigvis skal benytte seg av det. Det er mer gitt som et tilbud.
- Dersom vi har bekjent slik vi har snakket om det i de to forrige punktene men fortsatt har vanskelig for å tro at vi

har et rett forhold til Gud eller føler at synden gjør det vanskelig å være frimodig overfor andre kristne, skal vi få lov til å bekjenne våre synder for en kristen bror eller søster og få tilsagt syndenes forlatelse. Det er det vi pleier å kalle skriftemål.

Skriftemålet

Bibelen har gitt oss løfter i forbindelse med dette: "Bekjenn da syndene for hverandre og be for hverandre, så dere kan bli helbredet" (Jak 5,16). Luther talte harde ord mot alle dem som ville tvinge folk til å gå til skrifte, men han anbefalte det på det varmeste når det var frivillig. Og i de lutherske bekjennelsesskriftene finner vi mye om skriftemålet. Skal vi ta med noen ord fra den store katekismen: "Så lærer vi da hvilken fortreffelig, kostelig og trøsterik ting skriftemålet er. Og vi formaner til at man ikke forakter dette kostelige gode, på grunn av vår store nød. Er du en kristen, så behøver du ikke i det hele tatt at jeg tvinger deg, eller pavens påbud, men du kommer til å tvinge deg selv, og be meg om å bli delaktig i det".

Mange kristne tror at en slik form for bekjennelse bare vil gjøre vondt verre; hva må ikke den som mottar skriftemålet tro om en dersom en virkelig skal legge alle kortene på bordet, og hvor skamfull og nedtrykt vil en ikke føle seg etterpå? Men en går som regel ikke fra et skriftemål med bøyd hode. En går tvert imot frimodig og lettet bort og er mye tryggere på at en er et frelst Guds barn som kan få tjene Gud med glede. Og den en har skriftet for, er antakelig selv avslørt av Gud og på den måten blitt smertelig klar over at han ikke har noen grunn til å fordømme eller se ned på en annen synder,

Men tror vi da at et menneske har myndighet til å forlate et annet menneskes synder? Nei, det tror vi på ingen måte. Men hvor mange har ikke sittet og hørt evangeliet forkynt og tenkt at "Jo, det der gjelder nok folk som Per og Kirsti. Men hadde talemannen visst hvor store synder jeg sliter med, hvor mange de er og hvor godt de sitter fast, hadde han nok ikke forkynt fult så reservasjonsløst". Så blir det vanskelig å høre seg til både frelsesvisshet og frimodighet. Tenk å få lov til å fortelle en person ak-

kurat hvordan det står til, og så få denne personens hjelp til å se at Bibelen likevel sier at Gud kan tilgi for Jesu skyld. Det kan bli skikkelig hjelp. Skriftefarens (eller -morens) oppgave er å forkynde evangeliet for mennesker som trenger litt spesialbehandling for å kunne gripe det. Dessuten, bare det at en får anledning til å utøse sitt hjerte, er sunt og frigjørende. En kan bli både kraftløs og trett av å måtte bære alt for seg selv.

Og en ting skal du få vite. Uansett hva lyset måtte avløse av synd hos deg, så er Gud villig til å tilgi. Selv om du skulle bli negativt overrasket over deg selv, så er ikke Gud overrasket. Han kjente deg til bunns lenge før han kalte deg. Og skulle det skje at skriftefarens blir overrasket, så kan det utelukkende være fordi han ikke har sett noe særlig av hvor omfattende hans egen synd er.

Gud kaller oss fra mørket og inn i lyset. Han kaller oss til å slutte å lyve og heller få erfare sannhetens frigjørende virkninger. Og skulle det skje en dag at vi både overfor Gud, oss selv og våre medkristne kunne innrømme hvordan det står til med oss, ville det kristne fellesskapet bli et godt og trygt fellesskap. Skulle det skje at vi ikke bare snakket generelt om at vi er "store syndere", men innrømmet at vi har gjort oss skyldige i små løgner, tyverier, baktalelser og ekteskapsbrudd, da skulle vi få erfare en helt ny frimodighet både overfor Gud og mennesker. Den dagen vi slutter å bruke kreftene til å spille skuespill, da kan vi bruke dem til noe langt bedre.

Det ble en gang gjort et gigantisk underslag i en større bedrift. På tross av langvarig etterforskning klarte en ikke å finne ut hvem som var den skyldige. En ren tilfeldighet gjorde at en etter flere år kom på sporet. Og da politiet en morgen banket på den skyldiges dør, ble de møtt av en overraskende replikk. "Endelig!", utbrøt mannen. Han hadde i så mange år gått rundt å vært redd for å bli avslørt at han opplevde det som en lettelse da han endelig ble det.

Er du fremdeles redd for å bli avslørt? Du skulle vel ikke innerst inne gå rundt og misunne dem som har opplevd Guds lys og varme?